NEDERLANDSCHE STEMMEN

OVER

GODSDIENST, STAAT-, GESCHIED- EN LETTERKUNDE.

Gelijk er geschreven is: Ik hebbe geloofd, daarom heb ik gesproken, zoo gelooven wij ook, daarom spreken wij ook.

2 Cor. IV: 13.

BIJBELSCH ONDERZOEK DER LEER VAN GODS VADERSCHAP OVER MENSCHEN ALS ZIJNE KINDEREN BESCHOUWD.

Meer dan eens werd door ons bij vroegere gelegenheden verklaard, dat wij de leer van Gods vaderschap over alle menschen, het zij uit kracht van schepping of in het algemeen uit kracht hunner natuurlijke geboorte, het zij uit kracht zijner algemeene weldadigheid, door welke Hij *zijne zonne doet opgaan over boozen en goeden, en regent over rechtvaardigen en goddeloozen;* eene leer, die eerst sedert de tweede helft der voorgaande Eeuw de kerk is ingedrongen en thans zeer algemeen geworden is, als onschriftuurlijk en onwaarachtig moesten afwijzen en verwerpen (1). Het wordt tijd, dat wij deze algemeene verklaring in het bijzonder rechtvaardigen, daar het bovengemeld gevoelen niet alleen onder eigenlijke Neologen, maar ook onder welgezinden, en zelfs bij vele geloovigen heeft ingang gevonden, en hetzelve den schijn heeft, van Hem, dien de Schrift ons als LIEFDE doet kennen, meer te verheerlijken, zijne eindelooze barmhartigheid hooger te verheffen, en den verloren zondaar een' vrijmoediger toegang te verschaffen *tot den troon der genade, opdat hij barmhartigheid moge verkrijgen en genade vinden, om geholpen te worden ter bekwamer tijd* (2).

Evenwel, dit is niet meer dan *schijn*. De gadelooze, de oneindige en onbegrijpelijke ontferming Gods is niet gelegen in dit algemeene vaderschap over alle menschen, maar blijkt vooral in twee dingen die de Neologie beide verduistert en miskent: vooreerst daarin, dat God, niet een schepsel, een werk zijner handen, hoe verheven en heerlijk dan ook, maar zijn eigen, zijn eeniggeboren, zijn geliefden Zoon, die van eeuwigheid in zijnen schoot was, één met Hem in majesteit, mogendheid en heerlijkheid, ja in alle de aan geen schepsel mededeelbare eigenschappen zijner Godheid; en dien Hij lief heeft, gelijk Hij geen schepsel kan liefhebben, uit liefde overgaf in de diepste ellende die door menschen- of engelen-verstand denkbaar is, om verloren zondaren te redden: ALZOO *lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe* (1). Ten tweede, *daarin is de liefde Gods* gelegen, *niet dat wij God lief gehad hebben*, of iets, wat het ook zijn mag, hebben gedaan, dat door werk of waarde ons in de liefde Gods zoude kunnen herstellen, zelfs geen goede zucht of begeerte, *maar dat Hij ons lief heeft gehad.* Want *wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst lief gehad heeft* (2). Nog eens: de liefde Gods wordt niet verduisterd of miskend door het verwerpen der leere van Gods algemeen vaderschap, maar door het loochenen der Godheid van Christus en der leer van Gods vrije genade; en het is dus niet eene vroegere eeuw, die het laatstgenoemde aannam, maar de geest der onze welke het niet aanneemt, die de oneindige liefde Gods verduistert en onteert.

I.

Van Gods eeuwigen Zoon zegt de Vader: *Heden* (dus ook reeds in die eeuwigheid, die geen *gisteren* of *morgen* kent,) *heden heb ik U gegenereerd* (3), en Hij, de eeuwige en zelfstandige Wijsheid des Vaders, antwoordt als bij weêrklank op dat goddelijk woord: *Ik was geboren als de afgronden nog niet waren, als nog geene fonteinen waren zwaar van water. Aleer de bergen ingevest waren, vóór de heuvelen was ik geboren* (4). Maar van

(1) Deel II. bl. 14. Dl. III. bl. 73 en 80.
(2) Hebr. IV. v. 16.

(1) Joann. III. v. 16.
(2) 1 Joann. VI. v. 10, 19.
(3) Psalm. II. v. 7.
(4) Spr. VIII. v. 24, 25.

den mensch zegt de Schrift: *God ſchiep den mensch naar zijn beeld, naar den beelde Gods ſchiep Hij hem* (1). En ſtraks daarop: *de Heere God hadde den mensch geformeerd uit het ſtof der aarde, en in zijne neusgaten geblazen den adem des levens; alzoo werd de mensch tot eene levendige ziele* (2). Zoo is dan alleen Christus van nature de Zoon Gods; maar God is *de Schepper*, *de Formeerder* van den mensch; de mensch is zijn *ſchepſel*, *naar zijn beeld en gelijkenis geſchapen.* Dit onderſcheid gaat de geheele Schrift door. Zoo ſpreekt God tot Noach: *Wie des menſchen bloed vergiet, zijn bloed zal van de menſchen vergoten worden; want de mensch is naar Gods beeld gemaakt* (niet: de mensch is een kind van God) (3). *Wee dien* (zegt de Heere) *die met zijnen Formeerder twist, gelijk een potſcherf met aarden potſcherven. Zal ook het leem tot zijnen Formeerder zeggen: Wat maakt Gij, of zal het werk zeggen: Hij heeft geene handen?* (4) En Paulus zegt met opzicht tot deze plaats: *Zal het* MAAKSEL *tot zijnen* MAKER *zeggen: waarom hebt gij mij alzoo gemaakt* (5)? En elders: *Niet de kinderen des vleeſches, die zijn kinderen Gods, maar de kinderen der beloftenisſe* (6).

De kinderen der beloftenisſe! Reeds vóór den zondvloed werden deze als *kinderen Gods* kennelijk onderſcheiden van de *kinderen der menſchen* (7); ofſchoon ook zij het welhaast bedorven, en het den Heere deden berouwen, dat Hij ze *gemaakt* had (8). Men behoeft niet aan te nemen, dat al deze *kinderen Gods* het geloove hadden van den rechtvaardigen Abel; maar ook degenen die zulk een geloof niet bezaten, werden onder dezen gerekend, even als later het Israël naar den vleeſche onder het geestelijk Israël begrepen werd.

Zoo was het dan ook met het nageſlacht van Abraham, Izaak en Jakob. Ook zij werden van alle andere volken en menſchen onderſcheiden, daarin, dat God ſlechts de Schepper, de Maker, de Formeerder van deze laatſten was; maar van Israël zeide Jehova: *Mijn eerstgeborene is Israël; en ik heb tot u* (tot Farao) *gezegd: laat mijnen zoon trekken, dat hij mij diene; maar gij hebt geweigerd hem te laten trekken: zie, ik zal uwen zoon, uwen eerstgeborene dooden* (9). En later zegt God tot Israël: *Gij zijt kinderen des Heeren uwes Gods* (10); en als zij ongehoorzaam waren: *Brengt den ſtaf Aarons weder, tot een teeken voor de wederſpannige kinderen* (11). En later in het lied van Mozes: *Zult gij dit den Heere vergelden, gij dwaas en onwijs volk? Is Hij niet uw Vader, die u verkregen, die u gemaakt en u bevestigd heeft* (12)? En Jezaïas roept over Israël in des Heeren naam: *Hoor gij hemel, en neem ter oore gij aarde! want de Heere ſpreekt: Ik hebbe kinderen*

(1) Gen. I. v. 27.
(2) Gen. II. v. 7.
(3) Gen. IX. v. 6.
(4) Jez. XLV. v. 9.
(5) Rom. IX. v. 8.
(6) Rom. IX. v. 20.
(7) Gen. VI. v. 2.
(8) Gen. VI. 7.
(9) Exod. IV. v. 22, 23. Verg. Hoz. XI. v. 1. De Apostel Paulus leert Rom. IX. v. 4 met zoovele woorden, dat Israël *Gods zoon* was door *kindsaanneming* (*υἱοθεσία*, *Adoptio.*)
(10) Deut. XIV. v. 1.
(11) Num. XVII. v. 10.
(12) Deut. XXXII. v. 6.

groot gemaakt en verhoogd, maar zij hebben tegen mij overtreden. Een osſe kent zijnen bezitter, en een ezel de kribbe zijner Heere, maar Israël heeft geene kennisſe; mijn volk verſtaat niet (1). Het moet hier vooral opgemerkt worden, dat de uitdrukkingen: *kinderen des* HEEREN en *volk des* HEEREN in de Schriften des O. V. werkelijk hetzelfde beteekenen, en dat dus, gelijk niet alle menſchen *het volk Gods*, alzoo ook niet alle menſchen zijne *kinderen* waren. Zoo zegt dan ook het volk bij denzelfden Profeet tot den Heere: *Gij zijt toch onze Vader; want Abraham weet van ons niet, en Israël kent ons niet. Gij o Heere! zijt onze Vader, onze Verlosſer van ouds af is uw naam* (2)! Gelijk ook een ander Profeet tot Gods volk ſpreekt: *Hebben wij niet allen éénen Vader, heeft niet één God ons geſchapen? waarom handelen wij dan trouwlooslijk, de één tegen den anderen, ontheiligende het verbond onzer Vaderen* (3)?

Wij zeiden het reeds boven, het Israël naar den vleeſche wordt onder het Israël dat naar den geest is mede begrepen; doch altoos moet men hier toch de onderſcheiding van den Apostel in het oog houden: *die is niet een Jode die het in 't openbaar is, noch die is niet de beſnijdenisſe die het in het openbaar in 't vleesch is; maar die is een Jode, die het in 't verborgen is, en de beſnijdenis des herten is in den geest, niet in de letter* (4).

Het blijkt dus uit al het voorzegde, dat ook reeds in de dagen des Ouden Verbonds een duidelijk en doorgaand onderſcheid plaats vond tusſchen het denkbeeld van God als den Schepper, Maker en Formeerder der menſchen, en dien zelfden God als den Vader van de geloovigen, van zijn volk, zijn geſlachte, zijne kinderen; en dat men in geheel het Oude Testament voor het algemeene vaderſchap van God uit kracht van ſchepping of beweldadiging, geen enkel bewijs kan ontleenen (5).

Dit een en ander wordt ons in het Nieuwe Testament nog veel klaarder en beſtemder geleerd. Vooreerst moet men opmerken, dat in hetzelve, evenmin als in het O. V. de uitdrukking *Vader der menſchen* van God gevonden wordt. In tegendeel is deze uitdrukking uitſluitend van toepasſing op Adam, den eerſten mensch, terwijl God zelf hun MAKER heet. *Uit éénen bloede* (zegt Paulus op den Areopagus) *heeft God het ganſche geſlachte der menſchen* GEMAAKT (6); terwijl daarentegen van de geloovigen gezegd wordt: *zoovelen Hem* (Christus) *aangenomen hebben, die heeft Hij macht gegeven kinderen Godt te* WORDEN (7), *welke niet uit den bloede, noch uit den wille des vleeſches, noch uit den*

(1) Jez. I. v. 2, 3.
(2) Jez. LXIII. v. 16.
(3) Mal. II. v. 10. verg. met Hoofdſtuk I. v. 6. Het is echter uit den inhoud en het verband van geheel dit Hoofdſtuk, en zelfs uit de laatſte woorden van ditzelfde vers waarſchijnlijker, dat de vraag: *hebben wij niet allen éénen Vader?* op *Abraham* of *Israël* ziet. Men leze hierover vooral de kantteekening der Staten-vertaling t. d. pl.
(4) Rom. II. v. 28, 29.
(5) Immers het bewijs dat men wel eens uit Job. XXXIV. v. 36 meende te kunnen trekken, is ſpraakkundig onjuist. Zie Schultens op deze plaats. En de uitdrukking Hoofdſt. XXXVIII. v. 7 van hetzelfde boek, heeft althans op *menſchen* geene betrekking.
(6) Hand. XVII. v. 26.
(7) Joann. I. v. 12, 13.

wille des mans, maar uit God geboren zijn. Deze plaats bevat een tweeledig bewijs voor ons gevoelen: vooreerst worden door de woorden: *zoovelen Hem aangenomen hebben*, uitdrukkelijk uitgefloten *diegenen*, welke Hem *niet* hebben aangenomen; ten andere is het openbaar, dat men niet *is* van afkomst, hetgeen men (langs een bepaalden weg) nog *worden* moet. Ook diegenen, die in zijnen naam geloofden, waren dus niet van nature kinderen Gods.

In hetzelfde Evangelie, Hoofdft. VI, tot de ongeloovige Joden fprekende, ftelt de Heere (v. 49) kennelijk UWE *vaders* tegenover het eenige verzen vroeger (v. 32) voorkomende: MIJN Vader; en erkent Cap. VIII. v. 33 wel dat zij Abrahams zaad waren; maar ontkent ftraks daarop met ronde woorden v. 42—48, dat God hun Vader was, en verklaart hen daarentegen voor kinderen des Duivels, zeggende: *Indien God uw Vader was, zoo zoudt gij mij liefhebben* (even zoo als Joannes in zijn eerften Zendbrief zegt: *Hierin zijn de kinderen Gods en de kinderen des Duivels openbaar: een iegelijk die lief heeft is uit God geboren en kent God; die niet lief heeft, die heeft God niet gekend* (1)): *Die uit God is hoort de woorden Gods, daarom hoort gijlieden niet, omdat gij uit God niet zijt.*

Reeds vroeger had Jezus, en wel bepaaldelijk in de Bergrede, gezegd, dat zijne discipelen alleen *dan* kinderen van den hemelfchen Vader zouden zijn, indien zij goed voor kwaad vergolden, en alzoo werken der liefde voortbrachten (2), en daardoor nader bepaald de wijze waarop hij vroeger tot zijne hoorders als Israëlieten gefproken had zoo als de Profeten plachten, gelijk wij boven gezien hebben. Paulus volgt dit na, en leert even zoo dat *degenen, die in den vleefche zijn, Gode niet kunnen behagen, en dat, zoo iemand den Geest van Christus niet heeft, zulk een Hem niet toekomt* (3), en voegt er ftraks daarop bij: *zoovelen als er door den Geest geleid worden die zijn kinderen Gods, want gij hebt niet ontvangen den geest der dienstbaarheid wederom tot vreeze (de dienstknecht blijft niet eeuwiglijk in het huis; de zoon blijft er eeuwig* (4)); *maar gij hebt ontvangen den geest der aanneming tot kinderen, door welken wij roepen: Abba, Vader! Dezelve geest getuigt met onzen geest, dat wij kinderen Gods zijn* (5). Eenige Capittelen verder worden de reeds gebezigde woorden van den Apostel gevonden: dat *niet de kinderen des vleefches* (d. i. op de natuurlijke wijze alleen geborene,) *kinderen Gods zijn, maar de kinderen der beloftenisfe voor het zaad gerekend worden* (6).

(1) 1 Joann. III. v. 10. IV. v. 7, 8. Het is zonder eenig bewijs, dat de Schrijver van het werkje: *Bijbelsch onderzoek nopens het Vaderfchap van God omtrent menfchen als zijne kinderen befchouwd, en bijzonder aangaande het kindfchap der ware geloovenden* (Amft. 1833), bl. 30, beweert, dat onze Heer meende: *God is uw Vader wel, maar gij gedraagt u niet als zijne kinderen.*

(2) Matth. V. v. 45.

(3) Rom. VIII. v. 8. 9.

(4) Joann. VIII. v. 35.

(5) Rom. 8. v. 14—16. De boven aangehaalde Schrijver lascht hier weder op eene allezins willekeurige wijze het woord *wedergekeerde* (kinderen) in, (bl. 78). Wanneer men zóó de Schrift aanvult, dan is het openbaar dat men een vooraf aangenomen ftelfel in den Bijbel inbrengt, in plaats van er een uit de Schrift af te leiden.

(6) Rom. IX. v. 8.

In den eerften Brief aan de Corinthiërs wordt dezelfde tegenftelling tusfchen Christus, den eeuwigen, natuurlijken Zone Gods, en den eerften mensch, het werk van Gods handen, naar zijne gelijkenisfe gemaakt, gevonden, welke wij boven in het O. V. hebben aangewezen: *De eerfte mensch is uit de aarde aardsch; de tweede mensch is de Heere uit den hemel. Hoedanig de aardfche is, zoodanige zijn ook de aardfche, en hoedanig de hemelfche is, zoodanige zijn ook de hemelfche; en gelijk wij het beeld des aardfchen gedragen hebben, alzoo zullen wij ook het beeld des hemelfchen dragen* (1). Ziedaar het kindfchap uit Adam en het kindfchap uit God tegen elkander overgefteld! Zoo ook in den tweeden Brief: *Scheidt u af, zegt de Heere, en raakt niet aan hetgene onrein is, en ik zal ulieden aannemen, en ik zal u tot een Vader zijn, en gij zult mij tot zonen en dochteren zijn, zegt de Heere, de Almachtige* (2). Dus zonder die affcheiding en aanneming tot kinderen, was volgens de Apostelen aan geen goddelijk vaderfchap of kindfchap uit Hem te denken.

In den brief aan de Galatiërs zegt de Apostel: *Gij zijt alle kinderen Gods* DOOR HET GELOOVE IN CHRISTUS JEZUS (3), en dus niet van nature. *Zoo dan* (vervolgt hij) *gij zijt* NIET MEER *een dienstknecht, maar een zone; en* OVERMITS GIJ KINDEREN ZIJT, *zoo heeft God den Geest zijns Zoons uitgezonden in uwe harten, die roept: Abba Vader* (4)!

In den Brief aan de Epheziërs wordt gezegd, *dat de God en Vader onzes Heeren Jefu Christi ons verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen door Jezus Christus in Hemzelven* (5), hetwelk al wederom het kindfchap der menfchen buiten Christus uitfluit.

Jacobus zegt tot de geloovigen: *Naar zijnen wille heeft God ons gebaard door het woord der waarheid, opdat wij zouden zijn als eerftelingen zijner fchepfelen* (6); maar van de menfchen in 't algemeen zegt hij, (niet dat zij kinderen van God zijn, maar) dat zij *naar de gelijkenisfe Gods* GEMAAKT *zijn* (7).

Jezus had gezegd in de Bergrede: *zalig zijn de vreedzamen, want zij zullen kinderen Gods genaamd worden* (8) (immers fluit dit de haatdragende en vijandige harten, zoolang zij daarin aanhouden, uit!): Joannes zegt in zijn eerften brief: *Ziet hoe groote liefde ons de Vader gegeven heeft, namelijk dat wij kinderen Gods genaamd zouden worden: Geliefden, nu zijn wij kinderen Gods* (9)! Het was dus eene liefdegifte Gods; niet eene eigenfchap van nature!

Eindelijk, overal waar DE *Vader* zonder bijvoeging (*abfolutè*) voorkomt, is het zeker dat God als de eeuwige Vader van onzen Heere Jezus Christus, zijnen eeniggeboren Zoon, genoemd wordt; en geenszins eene aangevangene, en dus niet noodzakelijke, in Gods wezen niet gegronde, niet volftrekte betrekking tot fchepfelen

(1) 1 Cor. XV. v. 47—49.

(2) 2 Cor. VI. v. 17, 18.

(3) Gal. III. v. 26.

(4) Gal. IV. v. 6, 7.

(5) Eph. I. v. 3, 5.

(6) Jac. I. v. 18.

(7) Joann. III. v. 9.

(8) Matth. V. v. 5.

(9) 1 Joann. III. v. 1, 2.

kan bedoeld worden. Deze aanmerking moet bij de vergelijking van verfcheiden der hier aangehaalde plaatfen worden in het oog gehouden.

II.

Wij moeten thans nog eenige bedenkingen die men uit het N. T. tegen onze leer nopens *het Vaderfchap van God alleen over de uit Hem wedergeborene geloovigen* inbrengt, trachten op te losfen en toe te lichten.

1. Men merkt aan: dat in het geflachtregister van Jezus (Luc. III. v. 38), Adam *een zoon Gods* genoemd wordt, waaruit dan zoude blijken, dat God uit kracht van fchepping *van nature* 's menfchen Vader is. Doch men moet, vooreerst, het onderfcheid tusfchen dit geflachtregister en dat bij Mattheus in het oog houden. Er ftaat hier niet *God gewon Adam*, *Adam gewon Seth*, enz.; maar men vindt hier alleen den *genitivus*, die, fchoon ook eens het woord *zoon* genoemd is, telkens flechts eene trap der geflachtslinie aanduidt. Dit blijkt vooral, ten tweede, uit die bijzonderheid, dat in deze geflachtregisters, gelijk door de uitleggers t. a. pl. bekend is, foms van een kleinzoon over de moeder op den grootvader, van een fchoonzoon op den fchoonvader, van een ftiefzoon op den ftiefvader werd overgefprongen, zoodat uit zulk eene zamenfchakeling op de geflachtlijst niet altijd een *eigenlijk en natuurlijk* vaderfchap en zoonfchap kan opgemaakt worden; immers, indien dit het geval ware, konden ook onmogelijk de twee verfchillende geflachtlijsten bij Mattheus en bij Lucas in dien zin geldig zijn, dat de éėne op het voorgeflacht van Jozef, de andere op dat van Maria floege.

2. Men haalt de gelijkenis van den verloren Zoon aan, en zegt: »het blijkt uit deze gelijkenis, dat de mensch van nature een zoon Gods is, zoowel de eigengerechtige Farizeër als de verdoolde tollenaar; en dat zulk een afgedwaalde alleen heeft weder te keeren tot Hem die reeds vroeger en nog fteeds zijn Vader is, om in al de rechten des kindfchaps te worden herfteld." — Deze redenering bewijst te veel; wilde men de zaak zooverre overbrengen, men zou er uit kunnen betoogen, dat er voor den wederkeerenden zondaar geen offer der verzoening, geen Middelaar, geen geloof in dien Middelaar noodig ware; daar deze verloren Zoon wederom aangenomen wordt, blootelijk op zijne betuiging van berouw. Het punt van vergelijking beftaat blijkbaar niet in de vroegere betrekking van den Vader tot den afgedwaalde, noch in de wijze en den grondflag der verzoening, maar in de boetvaardige gefteltenis van den eenen, in de hardheid en eigengerechtigheid van den anderen broeder, als flaande op de gefteltenis en gezindheid der toegefproken tollenaars en Farizeën. — Overigens is het waar, dat al wilde men verder gaan, zoowel de tollenaars en zondaars, als de eigenrechtige Farizeërs, tot het uit Abraham geboren volk van God behoorden, en dus in dien zin even zoowel kinderen van God waren als het vervallen Israël ten tijde van Jezaias (uit kracht der verbondsbetrekking), zonder dat daaruit echter in het allerminfte zoude volgen, dat alle menfchen kinderen Gods *van nature* zouden zijn.

3. Men bedient zich van de redevoering van Paulus op den Areopagus; in welke ook de volgende woorden des Apostels voorkomen: *Want in Hem* (den Heere) *leven wij, en bewegen ons, en zijn wij, gelijk ook eenigen van uwe Poëten gezegd hebben:* WANT WIJ ZIJN OOK ZIJN GESLACHTE. *Wij dan zijnde Gods geflachte, moeten niet meenen dat de Godheid goud, of zilver, of fteen gelijk zij, welke door menfchenkonfte en bedenkinge gefneden zijn* (1). Doch ook hier wordt God niet de algemeene Vader der menfchen, noch alle menfchen zijne kinderen genoemd. De uitdrukkingswijze der heidenfche dichters Aratus en Cleanthes is niet geheel die der Schrift. Mozes en Jacobus toch zeggen voor hetzelfde denkbeeld, dat *de menfchen naar het beeld en de gelijkenisfe Gods gemaakt zijn* (Gen. VIII. v. 4 en Jac. II. v. 8); maar in de erkentenis van den goddelijken oorfprong des menschdoms, lag toch voor Paulus een eigenaardige grond om de ongerijmdheid der beeldendienst aan te toonen. »Het kan zijn (om met Calvyn t. d. pl. te fpreken:) dat Aratus gefabeld hebbe, dat een deeltje der Godheid in 's menfchen ziel is ingefchapen, even als ook de Manicheërs beweerd hebben dat de zielen uit de Godheid in den mensch worden overgeftort; maar dit houdt Paulus niet terug om er de waarachtige ftelling, hoe dan ook door menfchelijke verdichtfelen verbasterd, uit te trekken, dat de menfchen daarom een *geflacht Gods* zijn, wijl zij door de voortreffelijkheid hunner natuur iets goddelijks in zich vertoonen. Dat is het, wat de Schrift leert, dat wij *naar het beeld en de gelijkenisfe Gods gefchapen zijn* (2)". Zoodat uit deze plaats wel de oorfpronkelijke aanleg onzer natuur als verwant aan de goddelijke, omdat wij in onzen eerften ftamvader naar het beeld Gods gefchapen zijn, blijken kan, maar geenszins het algemeene kindfchap aller menfchen van God den Vader. Want men moet deze verzen niet buiten verband met het voorafgaande 26ste befchouwen, waarin de Apostel leert dat God de *Maker* der menfchen is, en dat allen uit éénen *menfchelijken Vader* (uit éénen bloede) zijn voortgekomen. Zoodat deze plaats veeleer het vroeger door ons omtrent dit ftuk gefteldo bevestigt.

4. Eindelijk beroept men zich nog op de plaats uit den Brief aan de Hebreën, Cap. XII. v. 9, waar de Apostel zegt: *Voorders wij hebben de Vaders onzes vleefches wel tot kastijders gehad, en wij ontzagen ze, zullen wij dan niet veelmeer den Vader der geesten onderworpen zijn en leven?* Doch wanneer wij deze plaats met andere vergelijken, bij voorbeeld, met de woorden des Heeren in het gefprek met Nicodemus; *Hetgene uit het vleesch geboren is, dat is vleesch, en hetgene uit*

(1) Hand. XVII. 28, 2

(2) *Quod attinet ad fenfum verborum, fieri potest, quod finxerit Aratus, particulam Divinitatis inesfe hominum mentibus, qualiter fabricati funt Manichaei animas ex Deo traduces. — — Sed hoc commentum Paulo obftare non debuit, quo minus verum axioma retineret, quamvis corruptum esfet hominum fabulis, homines esfe genus Dei quia naturae praestantia divinum aliquid referant; hoc est quod fcriptura docet, nos ad imaginem Dei ac fimilitudinem creatos esfe.*

CALVINUS *ad Acta.* Cap. XVII. v. 28.

den geest geboren is, dat is geest, dan is het openbaar dat, gelijk bij het vermelden van *de vaders onzes vleesches* op de natuurlijke geboorte, alzoo bij de uitdrukking *de Vader der geesten* op de geestelijke geboorte gedoeld wordt (1). Zoo toont ons dan deze plaats geenszins een voorbeeld dat God de Vader der menschen wegens hunne natuurlijke geboorte genoemd wordt; maar veeleer wordt Hij in dezelve uitdrukkelijk overgesteld tegen alle aardsche vaders, die zulks van nature zijn.

Wij meenen het dus, ook na het beschouwen dezer tegenwerpingen en steunsels voor eene tegengestelde leer te mogen herhalen, dat God alleen Vader is van, en door Jesus Christus, *door welken ons de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat wij door dezelve der goddelijke nature deelachtig zouden worden, nadat wij ontvloden zijn het verderf dat in de wereld is* (2).

III.

Wij hebben tot nu toe alleen uit de Schrift gezien wat dezelve van Gods vaderschap over menschen leert, en de tegenwerpingen, uit dezelve gemaakt, beantwoord. Thans staat ons nog aan te wijzen, dat de leer onzer Kerk evenzeer tegen die van het algemeene vaderschap Gods inloopt, als wij dit van de plaatsen der Schrift gezien hebben.

De Heidelbergsche Catechismus antwoordt op de 33ste vrage: *Waarom is Hij* (Christus) *Gods eeniggeboren Zoon genaamd, zoo wij toch ook Gods kinderen zijn? Daarom dat Christus alleen de eeuwige natuurlijke Zone Gods is; maar wij zijn om zijnentwil uit genade tot kinderen Gods aangenomen.* Men ziet, de Heidelbergsche Godgeleerden willen er niets van weten, dat wij van nature (dat is reeds als menschen) kinderen Gods zouden zijn. Zij kennen dit alleen en geheel aan Jezus Christus, en *in Hem* bij kindsaanneming aan de geloovigen toe. Hetzelfde blijkt nog duidelijker uit het antwoord op de 120ste vraag: *Waarom heeft ons Christus bevolen God alzoo aan te spreken:* ONZE VADER? *Opdat Hij van stonden aan in het begin onzes gebeds in ons de kinderlijke vreeze en toevoorzicht tot God verwekte, welke de grond onzes gebeds zijn, namelijk dat God onze Vader door Christus geworden is, en dat Hij ons veel weiniger afslaan zal, hetgene dat wij hem met rechten geloove bidden, dan onze Vaders ons aardsche dingen ontzeggen.* Ook hier, ziet men, is schijn noch schaduw van een algemeen vaderschap Gods buiten Christus, over alle menschen, zelfs in den ruimer of flaauwer zin. De Catechismus kent niet anders dan het Zoonschap van Christus, en het kindschap der geloovigen uit genade, bij aanneming, in en door Hem.

Even zoo wordt in het formulier van den Doop gezegd, dat »wanneer wij in den naam des Vaders gedoopt worden, God de Vader ons betuigt en verzegelt, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade *opricht*, ons tot zijne kinderen en erfgenamen *aanneemt*, en *daarom* ons van alle goed verzorgen en alle kwaad van ons weeren of ons ten beste keeren zal.” Wederom geen woord van een natuurlijk, maar alleen van een geschonken en verleend kindschap, en dat wel door de oprichting van een verbond der genade.

Men ziet derhalve hoe weinig onze Hervormers en de vrome Leeraars onzer oorspronkelijke kerk zouden hebben zamengestemd met den Schrijver van *Eenige leerstukken voorgedragen naar het oud en oorspronkelijk begrip der Hervormde Kerk*, wanneer deze op bl. 77 en 78 van zijn boven meermaals aangehaalde werkje zegt: »Kort en goed: wij beschouwen geheel het menschelijk geslacht als een groot huisgezin van kinderen des hemelschen Vaders; maar alle kinderen die tot dat huisgezin behooren, zijn elk op zijnen weg afgeweken; doch God roept hen als zijne kinderen tot zich terug, en zij die in waarheid terugkeeren, treffen in Hem hunnen *Vader* aan.” Dit verschil schijnt de genoemde schrijver zelve te gevoelen, wanneer hij bl. 21 zegt: »de bijbelgeleerde Trommius zegt op het woord *Vader: God, de Vader der geloovigen.* Maar dit was naar de denkwijze van den tijd diens braven mans: want al de plaatsen die hij aanhaalt, zeggen niets meer dan dat God de Vader der menschen is.”

Wij mogen echter wel ter verdere schetsing van den voortgang der gemelde leer het volgende van hem overnemen: »Men had er reeds voor jaren bij verschillende Protestantsche afdeelingen der christelijke kerk, buiten het dus genoemd *Hervormde kerkgenootschap*, in ons Vaderland als het ware (hoe zullen wij het anders noemen?) eene tijd- en modegewoonte van gemaakt, om van God als van *den algemeenen Vader der menschen* te spreken, en de menschen als *kinderen van dien algemeenen Vader* te teekenen. Sedert omtrent dertig jaren (wij schrijven in 1833), hebben vooral vele jongere Leeraars in de Nederlandsche Hervormde Kerk (wij hopen niet uit mode of volgzucht) vrij algemeen dezelfde wijze van voordracht beginnen te volgen. Velen spreken nu, in genoemde kerk, van den kansel tot hunne hoorders van God als van onzen hemelschen Vader in Christus, noemen hen kinderen van dien Vader, en vermanen, leiden en besturen hen als de zoodanigen.”

Wij van onzen kant herhalen nog eens het vroeger door ons gezegde: »Met den naam van Vader, hoezeer ook hier en daar van het goddelijk Wezen in den zin van Eerste oorzaak, Bron en Gever voorkomende, roepen evenwel geene bloote menschen in de Schrift tot God, anders dan uit kracht eener verbondsbetrekking, uit kracht eener nieuwe geboorte en der gemeenschap met Christus. Maar ook aldus is het eigenlijk geen ander dan de Zoon van eeuwigheid, die tot en van den Vader zeggen kan: MIJN VADER (1). In onderscheiding

---

(1) Dus vertaalt ook Luther: *Wir haben unsere leibliche Väter zu Züchtigern gehabt, und sie gescheut, sollten wir denn nicht vielmehr unterthan seyn dem geistlichen Väter, dass wir leben?*

(2) 2 Petr. I. v. 4.

(1) De gegrondheid dezer aanmerking wordt niet omvergeworpen door de plaats Jer. III. v. 19. *Gij zult tot mij roepen* MIJN VADER, *en gij zult van achter mij niet afkeeren.* Immers het aldaar gezegde is gesproken tot het huis Israëls, als in één persoon voorgesteld; maar juist door deze veelheid, onder dien éénen persoon begrepen, krijgt het aldaar de beteekenis van ONZE *Vader.* Verg. Exod. IV. v. 22.

van dien *Eeniggeboren*, van dien *eigenen* Zoon Gods, Jefus Christus, maar te gelijk door en in Hem als Middelaar en Hoofd zijner verloste en verkregene gemeente, roepen de geloovigen alle te zamen, als in één lichaam, één huisgezin vereenigd: *Vader!* ONZE *Vader!* en zijn zij kinderen door den *Geest der aanneming tot kinderen*."

HET OOSTEN.

De oudfte profetie wegens het toekomftig lot der volkeren, die ons (Gen. IX. v. 25—27) bewaard is geworden, zegt, *dat Japhet in de tenten Sems zal wonen.* Zoowel in het geestelijke als in het uitwendige is dit woord van den Patriarch Noach vervuld geworden, en deze vervulling ontwikkelt zich dagelijks meer en meer. Wij wenfchen bij dezen alleen eenen vlugtigen blik te werpen op dat Oosten, fteeds zoo belangrijk in de gefchiedenis des menschdoms, en aan te wijzen, hoe hetzelve zich thans vertoont als een grond, reeds overal door den kouter omgewroet, en gereed om het zaad te ontvangen, als geheel voorbereid tot groote en gewigtige gebeurtenisfen.

De eerfte inval der Japhetifche ftammen op het gebied van Sem, vindt men in dien zoo vroeg bezongenen Trojaanfchen oorlog; later in de vestiging der Griekfche volkplantingen aan de kusten van Klein-Azië: deze waren het toch die aanleiding gaven tot den worftelftrijd tusfchen Perzië en het heldhaftige Griekenland, een ftrijd die eerst met de overwinningen van Alexander eindigde. In de vroegfte eeuwen echter bleef Azië het voorname werelddeel; daar waren de twee eerfte wereld-monarchiën gevestigd (1), die echter fteeds meer wederftand vonden, naarmate zij het westen naderden. Onder Alexander den Groote, ftichter van het derde rijk, veranderde de geheele toeftand der wereld, en nu werd het Westen heerfchende tot in Indië. Opmerkelijk is het, hoe deze zelfde gebeurtenis waardoor de hierboven aangehaalde Profetie letterlijk begon vervuld te worden, tevens de geestelijke vervulling van dezelve toebereidde, daar juist die verfpreiding van Griekfche taal en letterkunde, die het gevolg van de veroveringen van Alexander was, den weg opende tot de geestelijke inwoning van Japhet in de tenten Sems; tot de voortplanting van dat Evangelie, hetwelk in die taal, die door God daartoe voorbereid was geworden, het eerst in Europa verkondigd werd.

De pogingen door de opvolgers van Alexander aangewend om aan het Oosten zijne oude overmagt weder te hergeven, mislukten. Het rijk van de Antiochusfen bezweek weldra onder de magt van dat vierde dier, *dat grouwelyk en zeer fterk was, en at, en verbrijzelde met zijne voeten* (Dan. VII. v. 7), van dat oppermagtig Rome, dat zijne magt overal uitftrekte, en aan de wereld eene nieuwe gedaante gaf; dat de godfpraken over Jerufalem vervulde, en geroepen was om haar in het ftof te doen nederbukken, terwijl daarentegen Cyrus en Alexander, de ftichters der tweede en derde monarchiën, beftemd waren tot de befcherming van het volk van God; een nieuw bewijs dat hetgeen wij wereldlijke gefchiedenis noemen, geheel om de kerk van God is. Deze toch is als het kleine roer dat de groote fchepen beweegt. Immers was er geene onder die wereldmonarchiën wier geweldige heerfchers hunne heerschzuchtige voornemens met onwrikbare vastheid ten uitvoer bragten, of zij volvoerde in hare onwetendheid de bedoelingen Gods met zijn volk.

Naarmate de val van het heidensch Rome naderde, verkreeg het Oosten weder eene meerdere zelfftandigheid. Het hart van Azië, alwaar de Parthifche monarchie ontftaan was, bleef fteeds voor de Romeinen een gefloten land, en in de uitgeftrekte fteppen van dat werelddeel werden de volkeren toebereid, die aan het Romeinsche rijk den doodflag toebrengen, en de Europefche bevolking als het ware vernieuwen moesten. De ftroom der volken vloeide onophoudelijk van het Oosten naar het Westen, en het fcheen later alsof de ftammen van Sem en Cham de nakomelingen van Japhet geheel uit hunne woonplaatfen verdringen zouden, toen namelijk door den afval van het Oosten (de vestiging van het Mahomedanismus) dat Oosten voortaan voor christelijken invloed niet alleen gefloten fcheen te zijn, maar zelfs de zonen van Ismaël, na de geheele noordkust van Africa te hebben onderworpen, naar Spanje overstaken, tot aan de Loire doordrongen, en alleen door den dapperen arm van Karel Martel in de geheele onderwerping van Europa geftuit werden. Deze veroveringen waren echter flechts eene voorbijgaande vlaag, en van dat oogenblik ontwikkelt zich weder een voortgaand overwigt der Japhetifche ftammen, dat nog flechts eenmaal bij den inval der Turken in Europa tijdelijk geftoord werd. Tot dezen worftelftrijd behooren in de eerfte plaats de kruistogten, die voor het herlevend Europa der iniddeneeuwen gelijk ftonden met den Trojaanfchen oorlog voor het jeugdig Griekenland. Aan eene onderwerping van het Oosten was echter toen niet te denken, en het onzeker en telkens zoo hevig beftreden bezit van Palestina door de kruisridders was flechts tijdelijk het gevolg van die ondernemingen, waardoor de krachten der magtigfte rijken uitgeput werden. Welk een onderfcheid tusfchen deze ontzettende heirbenden en het kleine leger waarmede Alexander den Granicus overtrok, of de niet talrijke keurbenden, waarmede Scipio Antiochus over den Taurus dreef! Zoo geeft God de overwinning aan wien Hij wil, en op de wijze die Hij voorbereid heeft. Hetgeen onmogelijk was voor de heirfcharen van Philippus Augustus of Frederik Barbarosfa en voor de vloten van Lodewijk den IX^de^, de duurzame vestiging namelijk der Europefche magt in Azië; datzelfde was het gevolg van den gelukkigen zeetogt, waardoor Gama met weinige, uit het oogpunt onzer tegenwoordige vorderingen zoo onaanzienlijke vaartuigen den uithoek van Africa omzeilde, en den grondfteen leide der heerfchappij van den ftam Japhets in Azië; juist in hetzelfde rijk, alwaar de magt van dien veroveraar, die reeds zulk een groot gedeelte der wereld had onderworpen, geftuit was geworden.

Tegen het einde der Middeneeuwen was het Oosten

(1) Zie *over de Leer der vier Monarchiën*, ons Eerfte Deel, Nr. 17. p. 24.

voor de Europeanen het land der wonderen. De reizen van den Venetiaanſchen reiziger Marco Polo werden ijverig gelezen, en hadden de verbeelding van velen ten hoogſte geſpannen. Het is aan de zucht om dit Oosten te bereiken, dat wij den onvermoeiden ijver van Columbus en de ontdekking van een geheel werelddeel te danken hebben. Nog later, in den tijd van Lodewijk den XIV^de^, vestigden de Chardins, de Taverniers en de De Bruyns nog ſteeds de aandacht op de pracht van Ispahan en Delhi en den glans van den Schach van Perzië of van den grooten Mogol. Zelfs de tijd der Franſche omwenteling, die alle banden, welke het heden aan het verleden vasthechten, trachtte te verſcheuren, kon zich van dien indruk van belangſtelling in het Oosten niet losmaken, en de onderneming van Bonaparte kan als een kruistogt des Ongeloofs naar die gewesten beſchouwd worden, die nog ſteeds zoo vele herinneringen en zoo vele raadſels opleveren.

Het ſchijnt echter ook, als of van dien tijd af in het voor onbeweeglijk gehouden Oosten een nieuwe tijd aangebroken is, en als of het eigenaardige, hetwelk hetzelve onderſcheidde, voor eene nieuwe orde van zaken plaats moet maken. Het doel van dit opſtel is daarop opmerkzaam te maken, en aan te ſtippen, hoe die rijken, wier leven nog verlengd is, aan den rand des afgronds wankelen, en hoe de uitbreiding van Europeſche magt en invloed zoodanig is, dat weldra (het ontoegankelijke China en Japan voor als nog daarvan uitgezonderd) in het geheele uitgeſtrekte Azië geen zwaard zal getrokken worden, zonder dat daartoe het teeken in Europa gegeven zij.

Wij rigten het eerst onzen blik op dat Ottomaniſche rijk, dat den overgang tusſchen Europa en het Oosten uitmaakt en als den ſleutel van Azië beſchouwd kan worden. Sedert bijna vier eeuwen hebben de Turken in Europa hun legerkamp opgeſlagen, en een ſchoon gedeelte van hetzelve in bezit gehad, zonder daarom door het aannemen der zeden van het nieuwere werelddeel, Europeanen te zijn geworden. Thans ſchijnt de tijd eener zoodanige inéénſmelting te naderen, doch zoo wij ons niet bedriegen, tevens als een gewis voorteeken van den val van dat rijk, en dien ten gevolge van den laatſten muur die Europa van Azië scheidt. Reeds beſtaat er ſedert Diebitsch geen Balkan meer; weldra bij de verdere verſnelling van den val van Mahmoud, zullen er ook geene Dardanellen meer zijn. Niet oneigenlijk wordt dit rijk de Ottomanniſche Porte genaamd. Het was de poort, door welke, als eene wedervergelding voor de kruistogten, in de XVI^de^ eeuw de Turkſche krijgsmagt tot onder de muren van Weenen voortrukte, en door wier dreigenden val de betrekking tusſchen Europa en Azië vermoedelijk eene geheele verandering zal ondergaan.

Wanneer de Voorzienigheid den val van een rijk voorbereidt, ſchijnt de magt die hetzelve bezat, zelfs zonder aanval van buiten, langzaam weg te zinken. De geheimzinnige ſluijer die over den oorſprong dier magt verſpreid lag, wordt opgeligt; men ziet van nabij de raderen die alles in beweging bragten; en de betoovering houdt op. Zoo is het ook met het Ottomanniſche rijk. Ofſchoon de tijd der Mahomeds en Solimans voorbij was, beſtond dit rijk nog door de overlevering van deszelfs vroegere grootheid, en de verbeelding der volkeren was nog vervuld van den indruk der Spahis en Janitſaren en hunnen rijken en ſchitterenden wapendosch, waarbij zich de verhalen van de pracht van Conſtantinopel en de verborgen ſchatten van het Serail voegden! Thans liggen alle deze verborgen wonderen open voor den nieuwsgierigen blik. De magt der Janitſaren is in eene ontzettende ſlagting door het geſchut hunner eigene wapenbroeders voor altoos verbroken. Rusland heeft niet alleen uit Adrianopel Conſtantinopel kunnen bedreigen, maar wat het Turkſche rijk nog dieper vernedert, deze hoofdſtad uit het kamp van Vourla behouden. Griekenland is afgevallen. Het kanon van Navarino heeft de vernietiging der Turkſche vloot verkondigd. De listige Egyptenaar heeft al de Aziatiſche gewesten een oogenblik in zijne magt gezien. De Eufraat wordt reeds door vreemde volkeren bevaren. De beheerſcher zelve boezemt geen vertrouwen meer in. Het zwaard van Mahomed ontviel zijne heup, om voor altoos in den Bosphorus te verzinken. Hij drinkt wijn met de Franken en verlustigt zich in hunne maaltijden. Hij heeft den oosterſchen tulband zijner krijgslieden afgeſchaft, en hun den Europeſchen krijgsrok opgedrongen. Het is alsof men ten tweeden male in de geſchiedenis Rome aanſchouwt, hetwelk ook, naarmate haar val naderde, de zeden en wapenen overnam dier barbaarſche volken, welke het overblijfſel harer vroegere grootheid bedreigden.

Terwijl het Turkſche rijk, in drie werelddeelen gevestigd, aldus zijnen ondergang met rasſe ſchreden nadert, ligt het overige Azië meer dan ooit open voor het heerschzugtig Europa. Dat werelddeel is in alle rigtingen doorkruist geworden, zoo wel door degenen die aldaar hunne dorst naar wetenſchap verzadigden of de belangen van den handel voorſtonden, als door hen die er het kruis van Christus wenschten te prediken. Hetgeen in den loop der eeuwen geheel vergaan ſcheen te zijn, verrees als het ware op nieuw voor het oog der reizigers. De teruggevondene overblijfſels van Babel en van Petra bevestigden op de treffendſte wijze de profetiën der heilige Schrift. Arabië, nader onderzocht, leverde nieuwe bewijzen op voor de waarheden, in het woord omtrent Ismaël, of Jonadab den zone Rechabs, verkondigd.

Te gelijk met alle deze onderzoekingen en naſporingen, zag men de politieke magt der Aziatiſche ſtaten meer en meer afnemen. Reeds beſchouwden wij het Ottomanische rijk in dien ſtaat van verval, waardoor hetzelve de prooi van den eerſten gelukkigen veroveraar moet worden, en zich dus aan den oever des afgronds gebragt zag door de overwinnende wapenen van Ibrahim. Syrië erkent eenen nieuwen monarch, en hetgeen vooral opmerking verdient, is, dat ook het heilige land onder zijn gebied gebragt is; een gebied, dat door de geheel overdrevene uitbreiding die aan de Egyptiſche krijgsmagt gegeven is, voor geenen langen duur vatbaar

ſchijnt te zijn; hetgeen belangſtellend doet vragen wat dan het lot zal zijn van dat land, dat toch maar tot eenen zekeren tijd door de heidenen zal vertreden worden, doch waarop tot op heden de goddelijke oordeelen blijven rusten. Men herinnere zich dat jaar 1834, toen Jeruzalem te gelijk door aardbevingen geſchud, en door de Arabieren uitgeplunderd werd, en men zal zich verwonderen, hoe dit land nog aan eene geheele verwoesting ontkomen is. En echter gelijk Joſeph Wolf, die geheel Azië doortrok, getuigde, de verwachting der alom verſpreide Joden blijft nog overal op het herſtel van land en ſtaat gerigt, en is zelfs in den laatſten tijd levendiger geworden.

Perzië, ook nog in de tijden der nieuwe geſchiedenis een magtig rijk, is niet meer de *gehoornde ram die naar het westen en het zuiden ſtiet* (Dan. VIII); maar veeleer een rijk welks leven verlengd wordt, maar dat voortaan niet meer aan zijne naburen eenige bezorgdheid kan inboezemen. Door inwendige verdeeldheden wordt het reeds ſedert lang verteerd. De Rusſen in het Noorden, de Afghans in het Oosten, hebben vele van deszelfs bloeijendſte provinciën veroverd. Het prachtige Ispahan is door zijne heerſchers verlaten, en de nieuwe hoofdſtad Teharan heeft nog geenzins dezelfde vermaardheid verkregen. De Europeſche Diplomatie heeft den grootſten invloed in dit rijk, en de afgezanten van Engeland en Rusland oefenen reeds eene magt uit, die weinig onafhankelijkheid bij den wankelenden troon veronderſtelt.

Rusland en Engeland! Deze beide magten ſchijnen thans Azië als het ware onder elkander te verdeelen, en reeds ontmoeten beider Agenten zich in het land, tusſchen den Indus en de Tartarijſche ſteppen gelegen. Uit eene geringe coloniſatie zag Engeland eene magt verrijzen, die thans, door middel van dertig duizend Europeanen, het geheele ſchiereiland aan deze zijde van den Ganges met eene bevolking van honderd millioenen, in onderwerping houdt. Alle de inlandſche Vorſten, zoowel de oude ſtam der Mongolen, als het nieuw opgekomen geſlacht van Hyder-Ali zijn bezweken; en langzaam, maar met vaste ſchreden, heeft zich deze reuzenmagt uitgebreid, en zich in de laatſte tijden zelfs in het andere ſchiereiland vertoond en aldaar het hof van Ava eerbied voor de Europeſche wapenen ingeboezemd. Van den anderen kant gehoorzaamt het uitgeſtrekte Noorden, het onmetelijk Siberië, aan Rusland, dat tevens in Armenië een belangrijk gebied vestigt, zijnen handel uitbreidt, en alleen door den Chineſchen muur zijnen voortgang geſtuit ziet.

Dit rijk van China blijft nog gelijk het was, onveranderd, ontoegankelijk voor Europa. En echter, de zaden van verdeeldheid en verderf zijn er uitgeſtrooid. De belangrijke reizen van Gutzlaff hebben ons doen kennen, dat aldaar eene meerdere behoefte onder het volk beſtaat, om betrekkingen met vreemdelingen aan te knoopen, dan men gewoonlijk vermoedde. Er zijn havens bezocht geworden die de Europeſche vlaggen nog niet gezien hadden. Bijbels en traktaten zijn overal met de meeste gretigheid ontvangen. Wie weet derhalve, welke oorzaken zamen kunnen werken tot gewigtige veranderingen in dat ontzettend rijk, dat nog alleen aan het westelijk einde van Azië, als een zelfſtandig gebied, den invloed van Europa tot nu toe geweerd heeft.

Onbegrijpelijkheid Gods! hoe ontmoeten wij u in de raadſels der geſchiedenis, in de lotgevallen van dat werelddeel! Het Evangelie dat in Azië zelve het eerst verkondigd werd, was er bijna vergeten, en ſlechts eenige druppels van het water des levens bevochtigden dien harden korst van bijgeloof en heidendom die nog zoovele millioenen omſluit. Zelfs de pogingen om de goede tijding aan die volkeren te brengen, ſchijnen als ſtofjes aan de weegſchaal, als hefboomen, in geene verhouding met de zwaarte die zij in beweging moeten brengen. In het midden van dit alles volgen de geſlachten elkander in hunne droevige blindheid op. En echter alles heeft bij God zijnen bepaalden tijd, de zaaitijd gaat den oogst vooraf, en wie weet wat er reeds voorbereid wordt op die uitgeſtrekte heidenwereld, onder welke het huis Israëls geſchud is, als zaad in eene zeve (Amos IX. v. 9). Reeds is de dweepzucht der volgers van den Profeet aanmerkelijk afgenomen, de houtmijt der Bengaalsche vrouwen uitgedoofd, en hier en ginds wordt het oor voor de ſtemme der waarheid geopend, die uit den mond der dienaars van Christus gehoord wordt.

Wij zien derhalve, dat terwijl in het gebied van Japhet, alles uitbreiding en ontwikkeling kenſchetst, in de tenten Sems niet dan verval en inſtorting van vroegere grootheid gevonden wordt. Alles duidt aan, dat van de lotgevallen van Europa die der geheele wereld zullen afhangen, en dat het rijk van het vierde dier, van dat Rome, dat nog in de daaruit afkomſtige rijken blijft voortbeſtaan, het tooneel is, waarop, volgens de openbaringen aan Joannes geſchied, de oordeelen Gods zullen ten einde gebracht worden. Wij hopen, zoo God krachten en inzichten geeft, nog nader in deze gewigtige tijden op het verband dat tusſchen dezelve en de profetiën beſtaat terug te komen, wenſchende ſlechts dezelve te mogen beſchouwen in hun onderling verband, en geenzins, naar de leiding van eenen voorbijgaanden indruk, op de eene of andere gebeurtenis van den tijd toe te pasſen. Het was ditmaal onze bedoeling, om op den toeſtand van Azië opmerkzaam te maken, om het verdwijnen der vroegere eigenaardigheid, den zoo ſnel toenemenden invloed der Europeſche magt aldaar, te doen aanſchouwen, en in alles op eene voorbereiding te wijzen die onmiskenbaar is. De tijden en gelegenheden zijn in de hand Gods, maar zijn plan zal volbragt worden; en heil ons, zoo Hij ons op de teekenen der tijden opmerkzaam maakt. Mogen onze harten getrokken worden om daarop te letten, en naar de openbaring te verlangen van de heerlijkheid van den Zoon des menſchen, die weder zal komen op de wolken, en wiens teeken verſchijnen zal voor het oog van alle geſlachten der aarde.

TE AMSTERDAM, BIJ G. VAN PEURSEM, IN DE NIEUWE SPIEGELSTRAAT BIJ DE KERKSTRAAT.